

ANDREW GROSS

EGY

KEM

AUSCHWITZBAN

Bizonyos újsághírek, valamint a titkosszolgálatokon keresztül érkezett legfrissebb jelentések alapján feltételezhetjük, hogy a németek egy olyan új, pusztító fegyver birtokába jutottak, amely várhatóan idén november és 1944 januárja között lehet bevetésre kész. Nagy a valószínűsége, hogy az új fegyverük hasonló a mi Tube Alloys programon* belüli fejlesztésünkhöz, és szintén urániumot használ. Szükségtelen magyaráznom, milyen következményekkel jár, ha a feltételezés igaznak bizonyul.

Lehetséges, hogy a németeknek már az év végére sikerül elegendő anyagot felhalmozniuk nagy mennyiségű támadóeszköz készítéséhez, amelyeket egyszerre vetnek be ellenünk, valamint Anglia és Oroszország ellen. Ez esetben az ellentámadás szinte reménytelen. Különösen Nagy-Britannia kerülne rendkívül súlyos helyzetbe, de a háború elvesztése előtt még reménykedhet megelőző fellépésben a mi részünkről, feltéve, ha az elkövetkező hetekben sikerülne drasztikus áttöréseket elérnünk a saját Tube Alloys programunkban.

A MANHATTAN TERV FIZIKUSAI, TELLER EDE ÉS HANS BETHE ÁLTAL ÍRT LEVÉL ROBERT OPPENHEIMER RÉSZÉRE 1943. AUGUSZTUS 21-ÉN

---

* A Tube Alloys a második világháború idején az Egyesült Királyság által engedélyezett kutatási és fejlesztési program kódneve. Kanadai közreműködéssel nukleáris fegyverek (atombomba) fejlesztése volt a célja. Az Egyesült Államokban már a Manhattan tervet megelőzően az ehhez hasonló brit kutatásokat titkosították, és mint ilyenre, még a legfelsőbb kormányzati körökben is kóddal kellett utalniuk.

Prológus

Az Edward Hines Veteránkórház Chicago külvárosában áll. A folyosókon hajlott hátú, idős emberek csoszognak a karjukba kötött infúziósállványba kapaszkodva.

A nő, aki éppen érkezik, az ötvenes éveiben jár, de fiatalabbnak néz ki. Halványzöld ruhát, rövid, steppelt Burberry kabátot visel, sötét haját pedig egyszerű, de elegáns lófarokba fogta. A negyedik emeleti magánszoba előtt megáll, bepillant az ajtón. Az apja egy székben ül, és az asszony olyan aprónak, olyan törékenynek látja, mint még soha. A temetés óta eltelt két hónap alatt egészen összetöpörödött. Puha takarót bugyoláltak a férfi térde köré, úgy ül, miközben nézi a tévét. A CNN-t. Lehet akár a legfontosabb meccs, sündöröghet körülötte az összes unokája, ő híradóidőben akkor is felteszi a kérdést: „Átkapcsolhatnánk a hírekre? Csak hogy képben legyünk, mi zajlik a nagyvilágban!”

Látszik, hogy most csak bámulja a képernyőt. Amit mutatnak, arra nem figyel.

A nő belép. Azonnal észreveszi, hogy az apja keze remeg.
– Apus?

A nővér, aki a szoba sarkában ül egy széken, gyorsan leteszi maga mellé a könyvet, amelyet olvas, és odalép hozzájuk.

– Nézze csak, ki érkezett!

Az idős ember épphogy csak megmozdul. A lánya a szék elé sétál, menet közben rámosolyog a nővérrre. Amikor a férfi észreveszi, az arca felderül, csupa mosoly lesz.

– Szevasz, Tökmag.

– Mondtam, hogy jönni fogok, apus. – A nő lehajol, szorosán átöleli a férfit, és ad egy puszit az arcára.

– Már vártalak – feleli az apja.

– Tényleg?

– Hát persze. Mi mással is tudnám itt elütni az időt?

A lánya tekintete az ágy melletti polcra siklik, és végigpásztázza az összes holmit, amelyet legutóbbi látogatásakor hozott, nagyjából egy hónappal ezelőtt.

Az Észak-illinois-i Ügyvédi Kamara Az év embere díjának oklevele apja irodájának falán volt. A fotó, amely az anyját és az apját ábrázolta, a kínai nagy fal előtt készült. Egy jól elkapott pillanat a harmincnyolc láb hosszú Hatteras jachtról, amely most a floridai Jupiterben áll, és várja leendő tulajdonosát. Fotók az unokákról, köztük pár a saját fiairól, Luke-ról és Jaredről is, akikre az apja annyira büszke.

Egy boldog és teljes élet pillanatképei.

– Greg is mondta, hogy beugrik, csak egy kicsit később – szólalt meg a nő a férjére utalva. – Még valamit gyorsan el kell intéznie munkáügyben. – Ami annyit tett, hogy a Highland Park-i házzal kapcsolatos ügyes-bajos dolgokat próbálta elsimítani, ezzel együtt az anyjuk hagyatékának jó ideje húzózó ügyeit is rendbe tenni.

Az apja felpillant rá.

– Munkaügyben? Itt?

– Csak néhány dolog, apa... Nem kell aggódnod semmi miatt. Mindent megoldunk.

A férfi engedékenyen bólint.

– Hát jó.

Egy évvel ezelőtt ilyenkor szó nélkül vette volna a szemüvegét, és ragaszkodott volna ahhoz, hogy egyenként nyálazza át az összes számlát és kimutatást.

A nő gyengéd szeretettel végigsimít apja őszes halántékán.

– Szóval... Kilencvenkettő, jól számolom? Még mindig csodásan nézel ki, apa.

– Egy öregemberhez képest talán valóban nem olyan rossz – feleli a férfi, és a szája mosolyra húzódik. – De egy maratont azért már nem vállalnék be.

– Persze, idén érthető. Még szerencse, hogy jövőre is indítják, nem igaz? – szorítja meg apja karját a nő. – De komolyra fordítva a szót, miről kell tudnom? – kérdezi, és a nővérhez fordul. – Hogy vagy? A magaviseletére nincs panasz, gondolom.

– Ó, dehogy, arra biztosan nincsen – nevet a nővér. – Nem beszél sokat mostanában, legalábbis amióta a felesége elhunyt. Sokat szunyókál. Sétálgat a folyosón és az udvaron. Van néhány barátja, akikkel szívesen beszélget. De leginkább üldögélni szeret, mint most. Nézi a tévét. A híreket nagyon szereti, de ezt ön is tudja. Meg a baseballt.

– Az igazság az, hogy sosem beszélt sokat – vallja be a nő. – Kivéve, ha üzletről volt szó. Vagy a Chicago Cubs-ról. A Cubs a kedvenc csapata. Pedig azt sem tudta, eszik-e a baseballt, vagy isszák, amikor Amerikába érkezett, nagyjából száz évvel ezelőtt, ugye, apus?

– Sosem adom fel – grimaszol az apja.

– Azt tudom. Hé, nem lenne kedved sétálni egyet *velem?* – Leguggol az apja mellé, és finoman a kezébe veszi a férfi remegő kezét. – Elmesélek mindent Luke-ról. Bejuttott a Northwesternre. Ahová te is jártál, apus. Okos kölyök. És birkózik is. Akárcsak te.

Az apja arcára aggodalom ül ki.

– Feltétlenül mondd meg neki, hogy vigyázzon a michigani farmersráccokkal! Hatalmas darabok. És csalnak – mondja gyorsan. – Tudod, olyanok, mint...

Olyan hangot hallat, mintha mondani szeretne még valamit. Valami nagyon fontosat. Aztán csak bólint egyet, hátra-dől, és szótlánul mered maga elé. A tekintete elhomályosul.

A lánya megsimogatja az arcát.

– Hol járnak állandóan a gondolataid, apus? Min me-rengsz? Olyan nagyon jó lenne, ha egyszer beengednél engem is oda a kobakodba.

– Nem nagyon hiszem, hogy *konkrétan* valamire gondolt ilyenkor, mióta... – kezdi óvatosan a nővér, de nem szeretné befejezni a mondatot, csak utal a feleség halálára. – Abban sem vagyok biztos, hogy van bármi, amit érdeklődve követne manapság.

– Igenis van, ami érdekel – csattan fel a férfi. – Kiválóan tudom követni azt, ami érdekel. – A lányához fordul. – Egyszerűen csak... Mostanában előfordul, hogy olykor elfelejtetek dolgokat. Anya hol van? – Kérdezi hirtelen, és körülnéz, mintha arra számítana, hogy a felesége ott ül mellette valamelyik székben. – Miért nincs itt, hová ment?

– Anya *elment*, apus... – feleli a lánya. – Meghalt. Emlékszel?

– Ó, igen, persze, meghalt – dűnnyögi válaszul az apja maga elé meredve. – Néha annyira össze tudok zavarodni.

– Olyan vibráló, életteli személyiség volt – sűgja oda a nő a nővérnek –, bár mindig bujkált valami szomorúság a szemében, amit sosem értettünk, és megfejteni sem tudtuk. Mindig azzal magyaráztuk, hogy a háború alatt az egész családját elvesztette Lengyelországban. Sosem tudta meg, mi történt velük valójában. Egyszer komolyan nekifogtunk, megpróbáltunk nyomozni, csak hogy végre kiderüljön valami. Találtunk is feljegyzéseket. De ő nem akarta megtudni. Igaz, apus?

Az apja némán bólint.

– Nézd csak, hoztam valamit, amit szeretném, ha megnéznél. – A nő a táskájából előhalászik egy műanyag zacskót, benne néhány dologgal, amiket az apja szeret. Az *Economist* friss száma. Pár nemrégiben készült fénykép az unokákról. Egy szelet Ghirardelli csokoládé. – Találtunk valamit, miközben a házat pakoltuk. Volt jó pár dolog, amit anyu tett el, fent a padláson. – Kivesz a zacskóból egy szivardobozt. – És nézd csak, mi volt köztük...

Kinyitja a dobozt. Régi, megsárgult fotók hevernek benne. Az egyik az anyja és az apja a második világháború alatt, amint épp egy-egy kitüntetést tűz a mellkasukra két magas rangú katonatiszt. Alatta egy régi útlevél és katonai papírok. Egy kisebb, összegyűródött fekete-fehér fénykép, rajta egy csinos, szőke lány, amint egy csónakban evez, fehér kalapjának karimájába belekap a szél. Egy Mozart-versenyműkottájának nyitóoldala: valaha valaki hosszában kettétépte, de már össze volt újra ragasztva. Egy gondosan megmunkált, fehér sakkfigura. Egy bástya.

Egy pillanatra mintha tűz gyúlna az apja szemében.

– És ez is... – húz elő a lánya egy bársonybevonatú párnácskát, majd levesz róla valamit.

Egy medál. Bronzkereszt, közepén egy kitárt szárnyú sas, a szalag, amelyen lóg, kék, piros szegéllyel. A medál sarkai-ban alaposan megült a por, szemlátomást régóta hevert már a dobozban. A nő finoman az apja tenyerébe fekteti a medált.

– Ez nem akármilyen medál, apa. Ez a DSC* szolgálati kereszt, az amerikai hadsereg második legjelentősebb kitüntetése.

Az apja egy pillanatig meredten nézi a keresztet, majd elfordul. Szemlátomást egyáltalán nem boldog, hogy előkerült.

– Kiemelkedő hősiességért, bátorságért ítélik oda. A fiúk utánaolvastak. Sosem meséltél róla, mi történt veled a háborúban, ott, Lengyelországban. Csak annyit tudunk, hogy téged is el...

A nő elhallgat. Valahányszor, akár csak érintőlegesen is szóba kerültek a *tábori* borzalmak, az apja azonnal elhallgatott, és kisietett a szobából. Éveken át került a rövid ujjú pólókat és ingeket, és soha senkinek nem mutatta meg a karjára tetovált sorszámat.

– Nézd! – A lánya az idős férfi kezébe adja a kitüntetést ábrázoló fényképet. – Soha, egyszer sem láttuk ezt a képet, nem mutattad. Hogy lehet ez? Hiszen hős voltál.

– Nem voltam hős – rázza meg a fejét az apja. – Nektek erről fogalmatok sincs.

– Akkor magyarázd el – erősködik a lánya. – Olyan nagyon régóta szeretnénk megtudni. Kérlek.

---

* A Distinguished Service Cross (DSC) az amerikai hadsereg második legmagasabb rangú kitüntetése. Harci cselekmény során tanúsított kiemelkedő hősiességért és a kitüntetett életének kockáztatásáért ítélik oda.

Az apja kinyitja a száját, mintha végre mondani kezdene valamit, aztán csak megrázza a fejét, és újra a semmibe réved.

– De ha nem csináltál semmi fontosat, akkor miért adták neked ezt a kitüntetést? – faggatja tovább a nő. Aztán a csónakban ülő csinos lány képét mutatja az apjának. – És ő kicsoda? Rokonod? Családtagod? Őt is elvesztetted? Lengyelországban?

– Nem, nem családtag...

A férfi a széttépett kotta után nyúl, és csak nézi, nézi némán. Valami távoli, halvány fény csillan meg a tekintetében. Talán egy mosoly, valami, amit nagyon régen nagyon mélyre temetett magában, és most hirtelen, váratlanul a felszínre tör.

– A legtöbben így reagálnak ilyenkor – magyarázza a nővér. – Nem akarnak emlékezni. Megtartják maguknak, magukban mindörökké, amíg...

– Dolly – motyogja maga elé az apa.

– Dolly? – A nő finoman megérinti az apja karját.

– A Doleczkit becéztük így. Gribedlit jelent, tudod, a gödröcskét az arcon, amikor valaki mosolyog – magyarázza a férfi, miközben lehetőfinom mosoly suhan át az arcán. – Annyira gyönyörűen játszott akkoriban.

– Kicsoda, apa? Kérlek, áruld már el, ki ez a nő. És hogy mivel érdemelted ki ezt – kéri a lánya, és végigsimít a medálon, amelyet az apja még mindig a tenyerében tart. – Nincs értelme tovább magadban tartani.

Az apja hatalmasat sóhajt, mintha időtlen idők óta tartotta volna vissza a levegőt. Végre felemeli a tekintetét, és a lányára néz.

– Tényleg tudni akarod?

– Igen – mondja a lánya, és leül mellé. – Mindannyian tudni szeretnénk, apus.

Az apja bólint.

– Akkor talán *tényleg* eljött az idő. – Újra a fényképre néz. Az emlékeit már réges-régen eltemette egy hatalmas sírkő alá, amelyre az idő homokszemcséi oly sokáig peregtek, hogy már alig látszott ki alóla. – Igen, van miről mesélnem. De ha az egészet hallani szeretnéd, akkor nem ezzel a képpel kell kezdenünk. Nem vele – mondja, és leteszi az evező nő fényképét. – A történet két férfival kezdődik. Egy erdőben. Lengyelországban.

– Két férfi – ismétli meg a nő, hogy ezzel is próbálja folytatásra bírni az apját. – És mit csinált az a két férfi?

– Futottak – feleli az apja. Amikor felpillant, tekintete szinte ragyog az életre kelt emlékektől. – Futottak az életükért.